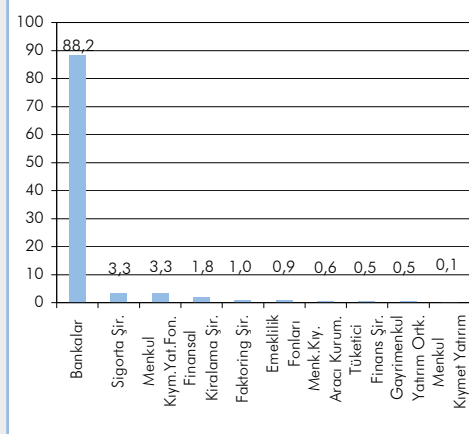

II. FİNANSAL SEKTÖRÜN GENEL YAPISI

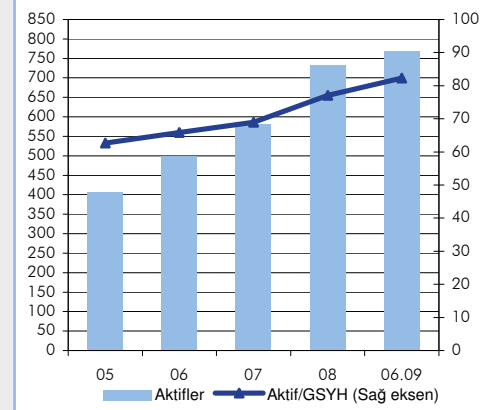
Türk finans sektörü 2009 yılının ilk yarısında da büyümesini sürdürmüştür.

Grafik II.1.
Finansal Sektörün Bilanço Büyüklüğünün Dağılımı (%)¹

Kaynak: BDDK,TCMB, TSPAKB,SPK
(1) Haziran 2009 itibarıdır.

Grafik II.2.
Bankacılık Sektörünün Gelişimi (Milyar TL, %)

Kaynak: BDDK-TCMB, TÜİK

2009 yılının ilk yarısı itibarıyla, bir önceki yıl sonuna göre yüzde 5,3 büyüyen finansal sektörün aktif büyüklüğü 871 milyar TL'ye ulaşmıştır. Sektör aktiflerinin yüzde 88,2'sini bankalar oluşturmaktadır (Grafik II.1).

II.1. Bankacılık Sektörü

Ülkemizde bankacılık sektörü, mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile kâr payı esasına göre faaliyet gösteren katılım bankalarından oluşmaktadır.

Bankacılık sektöründe çalışan personel sayısı 2008 yılı sonuna göre 2009 yılı Ağustos ayı itibarıyla 882 kişi azalarak 181.788'e düşmüş, ancak 2009 yılı Eylül ayı itibarıyla 182.226'ya yükselmiştir. 49 olan banka sayısı ise değişmemiştir.

Bankacılık sektörünün toplam varlıkları, 2009 yılı Eylül ayı itibarıyla bir önceki yıl sonuna göre yüzde 6,7 reel artışla 798 milyar TL'ye, ABD doları bazında ise yüzde 12,3 artışla 541 milyara yükselmiştir.

Türk bankacılık sektörünün bilanço büyüklüğünün GSYH'ye oranı, 2008 yılı sonunda yüzde 77,1 iken, 2009 yılı ilk yarısında yüzde 82,3'e yükselmiştir (Grafik II.2).

Diğer taraftan, 2009 yılı Eylül ayı itibarıyla ilk 5 bankanın yoğunlaşma oranı yüzde 60, ilk 10 bankanın yoğunlaşma oranı ise yüzde 83 olarak gerçekleşmiş ve söz konusu oranlar 2008 yılı sonuna göre bir değişiklik göstermemiştir.

Tablo II.1 Bankacılık Sektörünün Derinlik ve Aracılık Fonksiyonu Göstergeleri^{1,2,3}

Yıllar	Mevduat/GSYH	Kredi/GSYH	Kredi/Mevduat
2005	38	25	66
2006	40	30	74
2007	42	35	83
09.08	44	39	89
2008	47	40	84
06.09	50	41	83

Kaynak: BDDK-TCMB, TÜİK

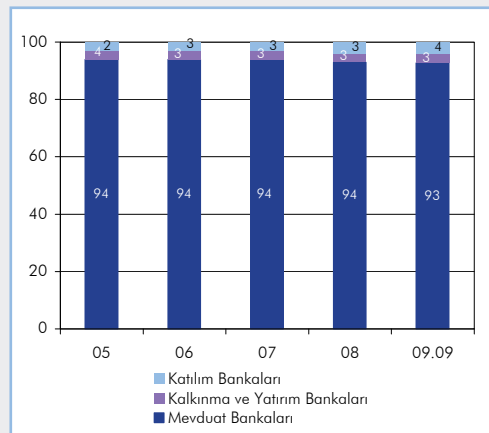
(1) Kredi verileri tahsili gecikmiş alacakları da içermektedir.

(2) Mevduat verileri içinde katılım fonları, kredi verileri içinde katılım bankalarının kullandıkları fonlar da yer almaktadır.

(3) Bankalardan alacaklar ve bankalara borçlar hariç tutulmuştur.

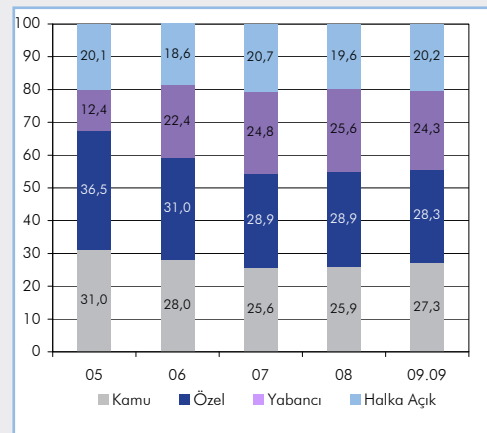
Bankacılık sektörünün derinliğini ve bankaların aracılık fonksiyonlarının gelişimini gösteren mevduat ve kredilerin GSYH'ye oranları artarken kredilerin mevduata oranı düşmektedir (Tablo II.1)

Grafik II.3. Bankacılık Sektörü Bilanço Büyüklüğünün Grup Bazında Dağılımı (%)

Kaynak: BDDK-TCMB

Grafik II.4. Bankacılık Sektörü Aktif Toplamının Hisse Yapısına Göre Dağılımı (%)¹

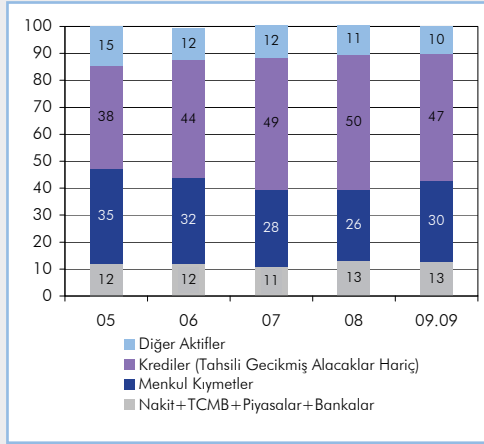
Kaynak: BDDK-TCMB

(1) Halka açık hisseler içindeki Türk ve yabancı yatırımcıların payı ayrılmamıştır.

2009 yılı Eylül ayı itibarıyla Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 49 bankanın 32'si mevduat bankası, 13'ü kalkınma ve yatırım bankası, 4'ü ise katılım bankasıdır. Türk bankacılık sektörü mevduat bankacılığı ağırlıklıdır (Grafik II.3).

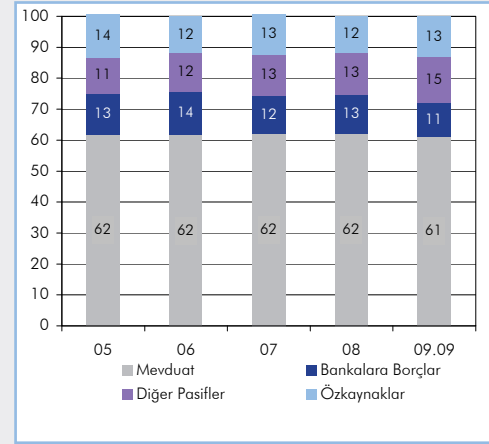
Ödenmiş sermayedeki payları esas alındığında, 2008 yılı sonunda yüzde 25,6 olan yabancı hissedarların aktif büyüklüğü içindeki payı, 2009 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 24,3 olarak gerçekleşmiştir (Grafik II.4). Öte yandan, Merkezi Kayıt Kuruluşu verilerine göre, yüzde 17,5 olan halka açık paylar içindeki yabancı payları da eklendiğinde bankacılık sektöründeki yabancı payı yüzde 41,8'e ulaşmaktadır.

Grafik II.5.
Bankacılık Sektörünün Aktif Yapısı (%)

Kaynak: BDDK-TCMB

Grafik II.6.
Bankacılık Sektörünün Pasif Yapısı (%)

Kaynak: BDDK-TCMB

Aktifler içinde en büyük paya sahip olan kredilerin payı 2009 yılı Eylül ayında bir önceki yıl sonuna göre 3 puan azalırken, menkul kıymetlerin payı 4 puan artarak yüzde 30 seviyesine ulaşmıştır (Grafik II.5).

2009 yılı Eylül ayı itibarıyla bir önceki yıl sonuna göre; yabancı kaynaklar içinde en büyük paya sahip olan mevduatın payı 1 puan, bankalara borçların payı 2 puan azalırken, özkaynakların payı 1 puan, diğer pasiflerin payı 2 puan yükselmiştir. (Grafik II.6).

II.2. Bankacılık Sektörü Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

II.2.1. Kârlılık^{1,2}

2009 yılının ilk dokuz ayında sektörün net kârı, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 42,3 artarak, 15.1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo II.2 Net Kâr ve Bileşenlerinin Gelişimi (Milyon TL)

	09.08	09.09	Değişim (%)
I. Faaliyet Geliri (A+B)	32.339	42.954	32,8
A- Net Faiz Geliri	21.928	29.924	36,5
B- Faiz Dışı Gelirler ¹	10.411	13.030	25,2
II. Faiz Dışı Giderler (C+D)	19.981	24.953	24,9
C- Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı	5.239	9.658	84,3
D- Diğer Faaliyet Giderleri	14.742	15.295	3,7
III. Net Faaliyet Kârı (I-II)	12.357	18.001	45,7
IV. Diğer Gelirler ²	957	756	-24,5
V. Vergi Karşılığı	2.681	3.621	22,6
VI. Net Kâr (III+IV-V)	10.633	15.136	42,3

Kaynak: BDDK-TCMB

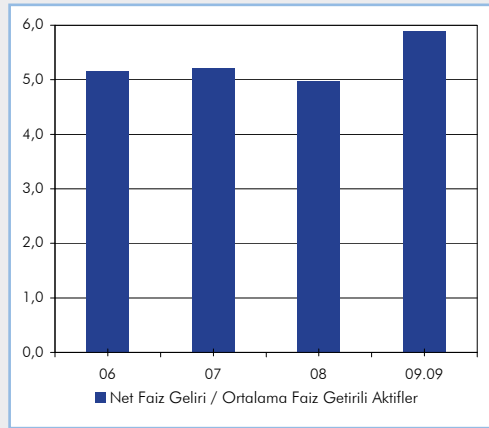
(1) Faiz Dışı Gelirler = Net Ücret ve Komisyon Gelirleri (Bankacılık Hizmet Gelirleri dahildir) + Temettü Gelirleri + Net Ticari Kâr (Zarar) + Diğer Faaliyet Gelirleri
(2) Diğer Gelirler = Temettü Hariç Alınan Kâr Payları + Olağanüstü Gelir (Gider)

¹ Çalışma esasları farklılık gösterdiğinden bu bölümde yapılan değerlendirmeler katılım bankaları hariç tutularak yapılmıştır.

² TMSF bünyesindeki banka dahil edilmemiştir.

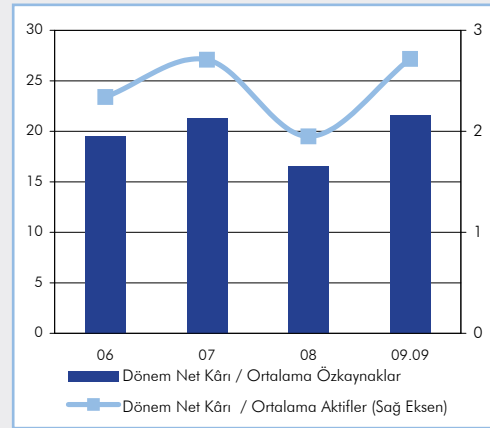
2009 yılı Eylül ayı itibarıyla bankacılık sektörünün kârındaki artışta faaliyet gelirleri etkili olmuştur. Faaliyet gelirlerindeki artış ise esas olarak net faiz gelirinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, menkul kıymet alım satım kârlarının sermaye piyasası işlemleri kârını artırması sonucu net ticari kârdaki artış da faiz dışı gelirlerin yükselmesinde etkili olmuştur. Diğer taraftan, kredi ve diğer alacaklar provizyonundaki önemli artış kârlılığı olumsuz etkilemeye devam etmektedir. Tahsili gecikmiş alacaklardaki artışın, 2009 yılının kalan dönemlerinde de kârlılığı olumsuz etkilemeye devam edeceği düşünülmektedir (Tablo II.2).

Grafik II.7.
Net Faiz Marjı (%)

Kaynak: BDDK-TCMB

Grafik II.8.
Aktif ve Özkaynak Kârlılığı (%)

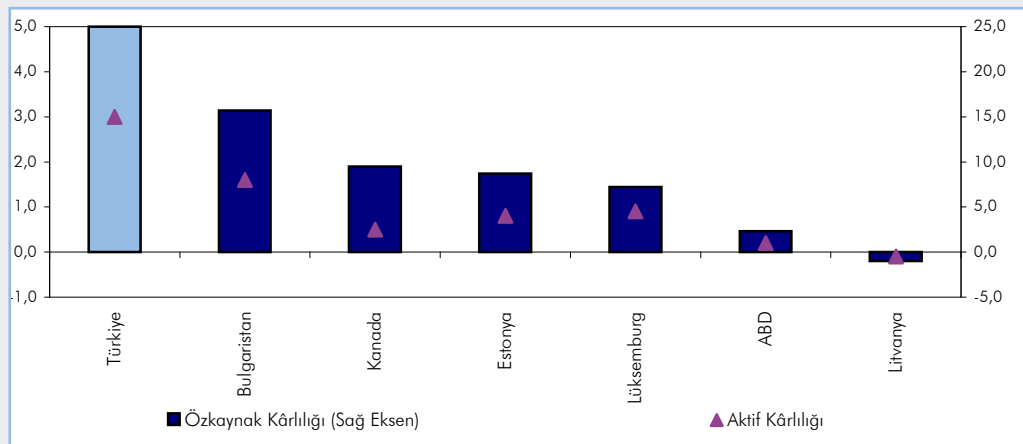

Kaynak: BDDK-TCMB

2008 yılı sonunda yüzde 5 olarak gerçekleşen net faiz gelirinin ortalama faiz getirili aktiflere oranı 2009 yılı Eylül ayında yüzde 5,9'a yükselmiştir (Grafik II.7). Bu hızlı yükselişte, Bankamız politika faiz oranlarındaki indirimlerin etkisiyle fonlama maliyetinin azalması ve söz konusu indirimlerin kredi faizlerine aynı oranda yansımaması sonucu net faiz gelirindeki artış etkili olmuştur.

2009 yılı Eylül ayı itibarıyla, bankacılık sektörünün aktif ve özkaynak kârlılığı yıl sonuna göre önemli oranda artarak, sırasıyla yüzde 2,7 ve yüzde 21,6 olarak gerçekleşmiştir (Grafik II.8).

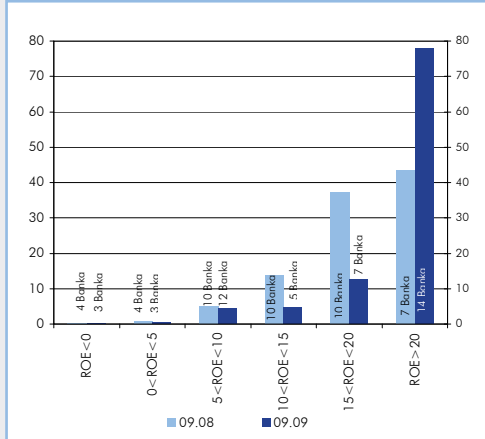
Grafik II.9.
Seçilmiş Ülkelerde Bankacılık Aktif ve Özkaynak Kârlılığı (Mart 2009) (%)

Kaynak: Küresel Finansal İstikrar Raporu, IMF-Ekim 2009

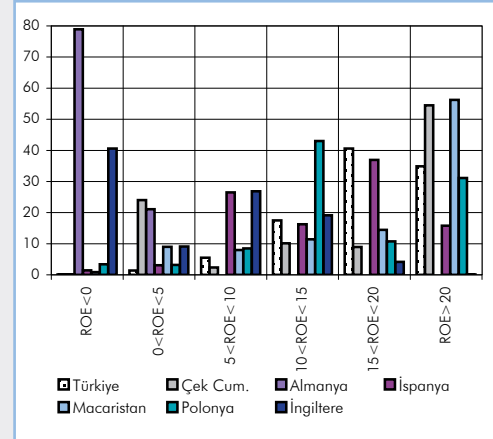
Türk bankacılık sektörü 2009 yılı Mart dönemi itibarıyla seçilmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında, gerek aktif ve gerekse özkaynak kârlılığı performansının yüksek olduğu görülmektedir (Grafik II.9).

Grafik II.10.
Bankaların Özkaynak Kârlılıklarına Göre Aktif Payları (%)

Kaynak: BDDK-TCMB

Grafik II.11.
Seçilmiş Ülkelerin Özkaynak Kârlılıklarına Göre Aktif Payları (%) (Aralık 2008)

Kaynak: BDDK-TCMB, EU Banking Sector Stability, ECB, Ağustos 2009

2009 yılı Eylül ayında geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, özkaynak kârlılığı yüzde 15'in üzerinde kalan bankaların sayısı 17'den 21'e, toplam aktifler içindeki payları ise yüzde 80,6'dan yüzde 90,3'e yükselmiştir. Özkaynak kârlılığı yüzde 20'nin üzerinde kalan bankaların aktif büyüklüğündeki artış ise daha belirgindir. Zarar açıklayan banka sayısı 4'ten 3'e gerilemiştir (Grafik II.10).

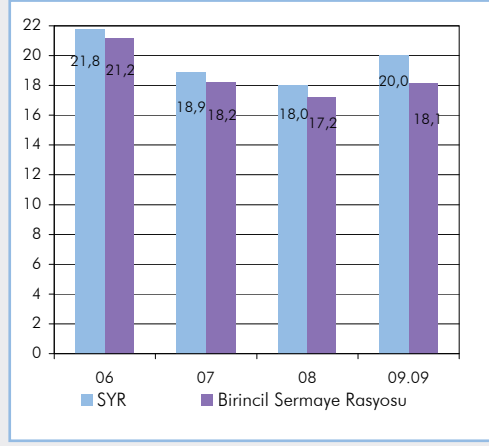
Seçilmiş ülkeler itibarıyla bankaların özkaynak kârlılıklarına göre aktif payları karşılaştırıldığında, özkaynak kârlılığı yüzde 15'in üzerinde kalan bankaların aktif büyüklüğünün Türkiye için hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere göre çok daha yüksek olduğu görülmektedir. Zarar açıklayan bankaların aktif payı ise Türkiye ve Çek Cumhuriyeti'nde yüzde 0,1 iken, diğer ülkelerde daha yüksek gerçekleşmiştir (Grafik II.11).

2009 yılının ilk dokuz ayında faiz oranlarındaki düşüş sonucu net faiz gelirin artması ve net ticari kârdaki yükseliş sektörün kârlılığını olumlu etkilemiştir. Ancak, bankalar arasında kredilerde başlayan rekabetin fiyatlara yansımaya başlaması ve tahsili gecikmiş alacaklarda sürmesi beklenen artışların, 2010 yılında benzer kârlılık performansının sürdürülebilmesini güçleştireceği düşünülmektedir.

II.2.2.Sermaye Yeterliliği

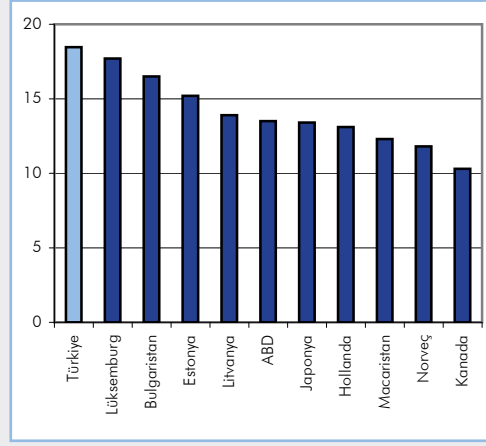
Özkaynakların kredi, piyasa ve operasyonel riske esas tutar toplamına oranını gösteren Sermaye Yeterliliği Rasyosunun (SYR) solo bazda gelişimi ele alındığında, incelenen tüm dönemlerde, yasal sınır olan yüzde 8'in ve hedef rasyo olan yüzde 12'nin üzerinde olduğu görülmektedir.

Grafik II.12.
Sermaye Yeterliliği Rasyosu (Solo) (%)

Kaynak: BDDK-TCMB

Grafik II.13.
Seçilmiş Ülkelerin SYR'si (Mart 2009) (%)

Kaynak: Küresel Finansal İstikrar Raporu, IMF-Ekim 2009

Bankacılık sektörünün SYR'si Basel II'ye yakınsama sürecinin ve kredilerdeki büyümenin etkisiyle 2007 ve 2008 yıllarında düşmesine rağmen, 2009 yılı Eylül ayında, yıl sonuna göre 2 puan artarak yüzde 20 olarak gerçekleşmiştir (Grafik II.12). Bu gelişmede, esas olarak yüksek kârlılık ve menkul değerler değer artış fonunun etkisiyle özkaynakların güçlenmesi etkili olmuştur.

2009 yılı Eylül ayında, ana sermayenin kredi, piyasa ve operasyonel riske esas tutar toplamına oranından oluşan birincil sermaye rasyosu da benzer bir eğilim göstermiş ve yıl sonuna göre 0,9 puan yükselerek yüzde 18,1 olarak gerçekleşmiştir (Grafik II.12).

Küresel krizin olumsuz etkilerine rağmen bankacılık sektörünün SYR'sinin, seçilmiş ülkelere karşılaştırıldığında, yüksek seviyesini koruduğu görülmektedir (Grafik II.13). Özellikle gelişmiş ülkelerde, krizin etkisiyle bankaların sermayelerinde meydana gelen aşınmanın sermaye artırımı ve/veya devlet destekleriyle aşıldığı bir dönemde, Türk bankacılık sektörü herhangi bir sermaye desteğine ihtiyaç duymamıştır.

Tablo II.3. Seçilmiş Ülkelerde Kamu Kaynaklı Sermaye Katkılarının GSYH'lerine Oranları

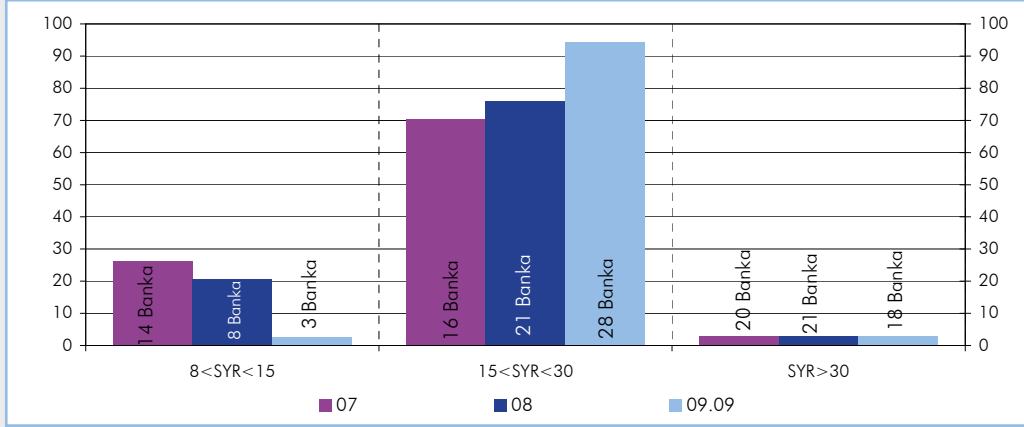
Ülkeler	Yeniden Sermayelendirme (%)
Euro Alanı ¹	1,82
Japonya	0,02
İsveç	1,95
İsviçre	1,06
İngiltere	2,19
ABD	3,19

Kaynak: Küresel Finansal İstikrar Raporu, IMF-Ekim 2009

(1) Avusturya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Hollanda ve İspanya'nın GSYH'leri esas alınarak hesaplanan ağırlıklı ortalamalardır.

Ülkelerin finansal sektörlerine yaptığı sermaye katkılarının önemli boyutlara ulaştığı, ABD'de verilen kamu kaynaklı sermaye desteğinin milli gelirin yüzde 3,19'u oranına çıktığı görülmektedir (Tablo II.3).

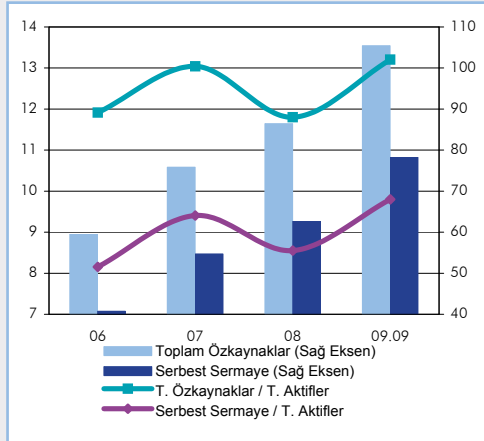
Grafik II.14.
Bankaların Sermaye Yeterliliği Rasyolarına Göre Aktif Payları (%)

Kaynak: BDDK-TCMB

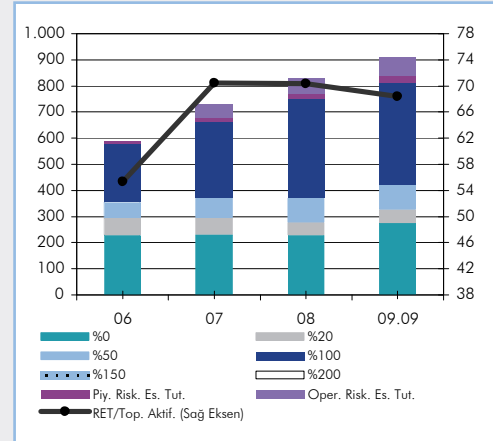
2008 yılı sonunda aktif payı yüzde 79,2 olan 42 bankanın SYR'si yüzde 15'in üzerinde iken, 2009 yılı Eylül ayında aktif payı yüzde 97,4 olan 46 bankanın SYR'si yüzde 15'in üzerinde gerçekleşmiştir (Grafik II.14). Diğer taraftan, yüzde 8 ile 15 arasında SYR'ye sahip olan bankaların aktif payları da yüzde 20,8'den yüzde 2,6'ya gerilemiştir.

Grafik II.15.
Sektörün Serbest Sermaye Gelişimi
(%, Milyar TL)

Kaynak: BDDK-TCMB

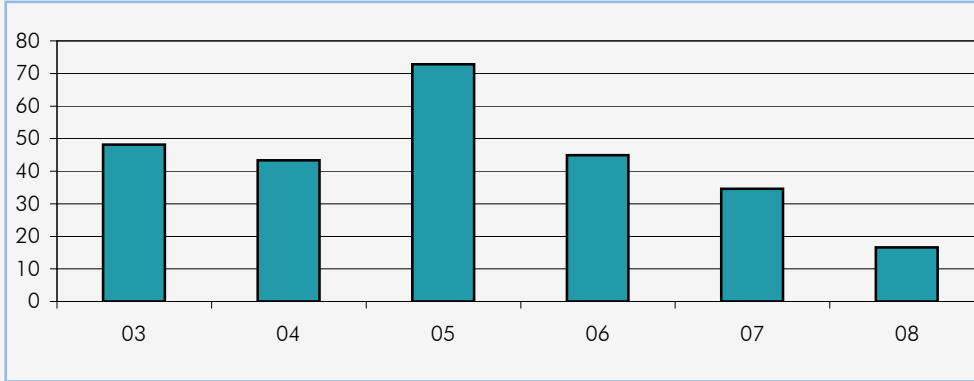
Grafik II.16.
Riske Esas Tutarların Dağılımı
(Milyar TL, %)

Kaynak: BDDK-TCMB

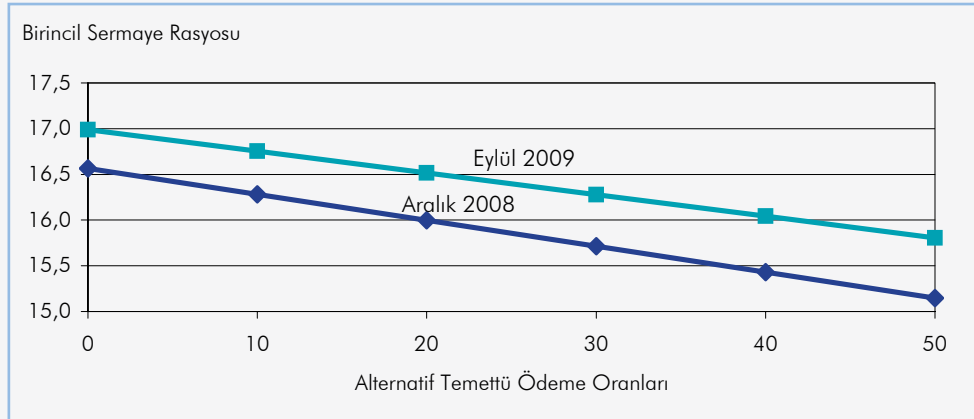
2009 yılı Eylül ayında serbest sermayenin toplam aktiflere oranı ve toplam özkaynakların toplam aktiflere oranı, 2008 yılı sonuna göre artmıştır. TGA'lardaki artışa rağmen serbest sermayenin artış göstermesi, bankacılık sektörünün sermaye kalitesinin yüksekliğine işaret etmektedir (Grafik II.15).

Kredi, piyasa ve operasyonel riske esas tutar toplamının toplam aktiflere oranı, 2008 yılı sonunda yüzde 70,4'den, 2009 yılı Eylül ayında yüzde 68,4'e gerilemiştir (Grafik II.16).

Kutu 9.**Mevduat Bankalarının Temettü Ödeme Oranı****Grafik 1. Mevduat Bankalarının Temettü Ödeme Oranı (%)**

Kaynak: BDDK-TCMB, Banka Denetim Raporları

Mevduat bankalarının 2008 yılı için ödenen temettü tutarları bir önceki yıl sonuna göre yüzde 57,1 gerileyerek, 2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Mevduat bankalarının temettü ödeme oranı ise 2007 yılı sonunda yüzde 34,6'dan 2008 yılı sonunda yüzde 16,6'ya gerilemiştir (Grafik 1). Küresel kriz dolayısıyla bankaların sermaye yapılarının güçlü olması önem taşımaktadır. Bu çerçevede, bankaların kârlarını bünyelerinde bırakmaları olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Grafik 2. Alternatif Temettü Ödeme Oranlarının Birincil Sermaye Rasyosuna Etkisi (%)

Kaynak: BDDK-TCMB, Banka Denetim Raporları

Yapılan analiz ile 2007 ve 2008 yılları kârından hiç temettü ödenmemesi veya bir kısmının ödenmesi durumlarının mevduat bankalarının birincil sermaye rasyolarının üzerinde yaratacağı etkiler incelenmiştir. Buna göre, 2007 temettü ödemesinin hiç yapılmaması durumunda, 2008 yılı sonu birincil sermaye rasyosu 1 puan artarak yüzde 15,6'dan yüzde 16,6'ya yükselmektedir.

2008 yılı kârından temettü ödemesinin hiç yapılmaması durumunda, 2009 yılı Eylül ayı itibarıyla mevcut yüzde 16,6 olan birincil sermaye rasyosu yüzde 17'ye yükselirken, 2008 yılı kârının yüzde 50'sinin temettü olarak dağıtılması durumunda ise yüzde 15,8'e gerilemektedir (Grafik 2).